

نکته‌هایی از

ویولن صبا

از حسن تجویدی

چندی قبل بیاس خدمات هنری استاد فقید موسیقی ایرانی (آقای ابوالحسن خان صبا) مجلس یادبودی در سالن تماشاخانه تهران برپا بود که برنامه‌هایی برای تجلیل از مقام هنری معظم آن ترتیب و منجمله برای اینجانب که در مکتب آن استاد تحصیل کرده‌ام، برنامه‌ای تحت عنوان «درسی که از استاد آموخته‌ام» منظور گردیده بود. اینجانب قبل از اینکه قطعه‌ای از ساخته‌های استاد را اجرا نمایم، توضیحات مختصری دربارهٔ تکنیک نوازندگی استاد صبا معروض داشتم که اینک برای اطلاع خاطر محترم خوانندگان مجله موسیقی ذیل درج میشود: البته خوانندگان محترم استحضار دارند اولین سازی را که استاد صبا با آن آشنا شد سه‌تار بود و قبل از اینکه شروع بآموختن فن نوازندگی ویلن نماید این ساز را با کمال مهارت و شیواتی می‌نواخت بعدها

نزد حسین خان اسمعیل زاده که از نوازندگان طراز اول کمانچه بود شروع به آموختن کمانچه و ویلن نمود سپس مدتی نزد مرحوم هنگ آفرین و چندی نیز نزد یک ویلون نیست اروپائی که مدتی در تهران مقیم بوده به تحصیل نوازندگی ویلن همت گماشت و با استعداد و ذوق و پشتکار عجیبی که در نهاد آن مرحوم بود در مدت نسبتاً کوتاهی تسلط خاصی روی ویلن حاصل نمود ناگفته نماند که در آن اوان نواختن آوازه‌ها و چهار مضرابها روی ویلن کاملاً بر اساس تکنیک کمانچه استوار بود بخصوص تکیه و تحریرها روی ویلن غالباً بصورت تری Trille یا لرزاد امی شد و همچنین چهار مضرابهای بسیار ساده‌ای که بی شباهت به رنگ نبود روی کمانچه و ویلن نواخته میشد لذا استاد با آشنائی و احاطه کاملی که به فن نوازندگی سه‌تار داشت و با اطلاعاتی که در قسمت تکنیک ویلن حاصل نموده بود شیوه خاصی برای اجرای چهار مضرابها و تکیه و تحریرها روی ویلن اتخاذ نمود و چنان این سبک نو و دل‌انگیز بود که بعدها به سبک صبا معروف گردید.

استاد صبا برخی از چهار مضرابهای را که روی سه‌تار اجرا مینمود برای ویلن انتقال داد که بعنوان نمونه مثالی چند ذکر میشود:

این چهار مضراب نظیر مضرابی است که روی سه‌تار معمول است و بنحو زیر اجرا میشود:

استاد صبا بشرحی که گذشت با استفاده از حالت مضرابهای تار و سه‌تار تکنیک خاصی برای نواختن چهار مضرابهای ویلن ایجاد کرد که به آرشه پرانی معروف گردید. علاوه بر این تم‌های جالب و زیبایی مخصوص چهار مضراب ویلن ساخت که توأم با حرکات مخصوص آرشه است و دونونه برای استحضرار

خوانندگان درج می شود :

این قطعه مفصلاً در کتاب سوم صبا موجود است

در قطعه فوق همواره انگشت روی سیم ر ثابت خواهد بود

صبا برای اجرای غالب رنگهای ایرانی که بصورت $\frac{6}{8}$ یا $\frac{3}{8}$ اجرا میشود تکنیک مخصوصی برای آرشه اتخاذ نمود که ذیلاً بعنوان نمونه درج میشود و اجرای رنگها باین طریق فوق العاده جالب و دل انگیز است .
قسمتی از رقص چوبی قاسم آباد

Larghetto

برای تجزیه و تحلیل موضوع تکنیک نوازندگی ویلن استاد صبا بعقیده
اینجانب باید رساله مفصلی نگاشته شود که انشاءالله در صورتی که توفیق
حاصل نمایم مبادرت به نگارش این رساله خواهم نمود.

پیشکاد علوم انسانی دانشگاه تبریز
رساله جامع علوم انسانی